

Είπε στον Αυτομέδοντα και στ' άλογα να τρέξουν
685 ο Πάτροκλος και Λυκιώτες και Τρώες κυνηγούσε.
 Τυφλώθηκε ο ανόητος! Το λόγο του Αχιλλέα
 αν άκουε, θα ξέφευγε το μαύρο χάρο τότε.
 Μα απ' των θεών ανώτερη του Δία είναι η σκέψη·
 αυτός αντρείο σε φυγή σπρώχνει, τη νίκη αρπάζει
690 εύκολα, κι άλλοτε αυτός ν' αγωνιστεί τον σπρώχνει.
 Αυτός τότε του γέμισε τα στήθη του κουράγιο.
 Ποιον πρώτο τότε σκότωσες, ποιον πάλι τελευταίο,
 Πάτροκλε, όταν οι θεοί είπαν για το χαμό σου;
 Τους Άδραστο, Αυτόνοο, Πέριμο, γιο του Μέγα,
695 Επίστορα, Μελάνιππο κι Έχεκλο πρώτα πρώτα
 και έπειτα τον Έλασο, το Μούλιο, τον Πυλάρτη·
 αυτούς σκότωσε· οι άλλοι το 'ριξαν στη φευγάλα.
 Τότε την αψηλόπορτη θα είχαν πάρει Τροία,
 γιατί χιμούσε ο Πάτροκλος γύρω μπροστά χτυπώντας,
700 αν πάνω στον καλόχτιστο τον πύργο δε στεκόταν
 ο Φοίβος με κακό γι' αυτόν, τους Τρώες βοηθώντας.
 Στου ψηλού τείχους τη γωνιά για τρεις φορές ορμούσε
 ο Πάτροκλος, μα και στις τρεις τον έσπρωξε ο Φοίβος
 χτυπώντας με τ' αθάνατα χέρια του την ασπίδα.
705 Όταν για τέταρτη όρμησε, ο ίδιος θεός, ο Φοίβος,
 του έβγαλε άγρια φωνή μ' ανεμάρπαστα λόγια:
 «Πάτροκλε, αρχοντογέννητε, πίσω! Γραφτό δεν είναι
 την πόλη των αγέρωχων των Τρώων να κουρσέψεις,
 κι ούτε ο Αχιλλέας καν, που πιο αντρείος είναι.»
710 Έτσι είπε· και ο Πάτροκλος γύρισε πολύ πίσω,
 για ν' αποφύγει το θυμό του μακρορήχτη Φοίβου.
 Με τ' άλογα ο Έκτορας στις Σκαιές πύλες ήταν
 κι αναρωτιόταν μέσα του στη μάχη να τα σπρώξει
 ή ο στρατός ν' ασφαλιστεί στη μάχη να προστάξει.
715 Καθώς είχε στο νου του αυτά, ήταν κοντά του ο Φοίβος
 μ' αντρειωμένο μοιάζοντας και δυνατό, τον Άσιο,
 γιο του Δύμαντα και θείο του Έκτορα απ' τη μάνα,
 της Εκάβης τον αδερφό, που ζούσε στη Φρυγία,
 εκεί που ο Σαγγάριος κυλάει τα νερά του.
720 Μ' αυτόν μοιάζοντας μίλησε ο γιος του Δία Φοίβος:
 «Έκτορα, γιατί σταματάς τη μάχη; Δε σου πρέπει!
 Όσο είμαι κατώτερος, ας ήμουν πιο αντρείος,
 και απ' τη μάχη θα 'φευγες όχι χωρίς ζημία!
 Μπρος, τ' άλογα τ' ασάλινα στον Πάτροκλο πια στρέψε.
725 Δόξα ο Φοίβος θα 'δινε' μπορεί να τον σκοτώσεις.»
 Είπε αυτά και γύρισε πάλι ο θεός στη μάχη·
 πρόσταξε τότε ο Έκτορας στον άξιο Κεβριόνη
 να κεντρίσει τα άλογα στη μάχη· και ο Φοίβος
 χώθηκε μέσα στο στρατό, σκόρπισε στους Αργείους
730 ταραχή· κι έδινε δόξα στον Έκτορα, στους Τρώες.
 Άφηνε και δε σκότωνε ο Έκτορας τους άλλους·
 με τ' άλογα του γύρευε τον Πάτροκλο μονάχα.
 Από την άλλη ο Πάτροκλος κατέβηκε απ' τ' αμάξι·
 στ' αριστερό χέρι είχε το κοντάρι· με τ' άλλο
735 πήρε πέτρα γυαλιστερή, τραχιά, όσο μια φούχτα·
 χωρίς να απομακρυνθεί έριξε αντιπατώντας·
 δε λάθεψε· του Έκτορα τον ηνίοχο βρήκε,
 του άξιου Πρίαμου το γιο το νόθο Κεβριόνη,
 καθώς κρατούσε τα λουριά, στο μέτωπο με πέτρα·
740 τα δυο του φρύδια έσπασε· κι ούτε τα κόκαλά του
 άντεξαν, αλλά κύλησαν τα μάτια του στη σκόνη
 μπρος στα πόδια του· κύλησε σαν βουτηχτής στο χώμα

απ' το καλό τ' αμάξι του και χάθηκε η ψυχή του.
 Κι είπες περιγελώντας τον, Πάτροκλε αλογάρη:
745 «Ποπό, πώς είναι ελαφρός, εύκολα που βουτάει!
 Στην ψαροθρόφα θάλασσα αν κάποτε βρισκόταν,
 πολύν κόσμο θα χόρταινε ψαρεύοντας για στρείδια,
 απ' το καράβι αν έπεφτε, κι ας είχε τρικυμία,
 έτσι που εύκολα βουτάει στον κάμπο απ' τ' αμάξι.
750 Αλήθεια, οι Τρώες έχουν παράξιους βουτηχτάδες!»
 Λέγοντας έτσι χύθηκε στον άξιο Κεβριόνη
 ορμή έχοντας λιονταριού, που μαντριά χαλνώντας
 χτυπήθηκε στο στήθος του κι η δύναμη τον τρώει·
 στον Κεβριόνη, Πάτροκλε, με τέτοια λύσσα ορμούσες.
755 Από την άλλη ο Έκτορας κατέβηκε απ' τ' αμάξι.
 Σαν τα λιοντάρια μάχονταν γύρω απ' τον Κεβριόνη,
 που πάνω σε βουνοκορφή τα δυο τους πεινασμένα
 παλεύουν υπερήφανα για σκοτωμένο ελάφι·
 έτσι οι δυο πολέμαρχοι γύρω απ' τον Κεβριόνη,
760 ο έξοχος ο Έκτορας κι ο Πάτροκλος επίσης,
 ορμούσαν μ' άσπλαχνο χαλκό τις σάρκες να σπαράξουν.
 Ο Έκτορας δεν άφηνε πιάνοντας το κεφάλι
 κι ο Πάτροκλος το πόδι του· οι Δαναοί κι οι Τρώες
 άνοιξαν μάχη δυνατή γύρω απ' αυτούς τους δύο.
765 Όπως Σιρόκος και Νοτιάς μάχονται μεταξύ τους
 μες σε φαράγγι ενός βουνού ν' αναταράξουν δάσος
 βαλανιδιές, μελιές, κρانيές λιγνόφλουδες γεμάτο
 και μεταξύ τους δέρνονται τα μακριά κλωνάρια
 μ' άγριο ήχο κι όπως σπαν, ακούγεται ο κρότος,
770 έτσι χιμώντας έσφαζαν οι Αχαιοί κι οι Τρώες
 και την πικρή στη σκέψη τους δεν έβαζαν φευγάλα.
 Γερά κοντάρια μπήγονταν γύρω απ' τον Κεβριόνη
 και πολλά βέλη φτερωτά απ' τις χορδές πηδώντας·
 πολλά κοτρόνια χτύπαγαν με βρόντο τις ασπίδες,
775 καθώς τριγύρω μάχονταν μέσα στη σκόνη εκείνος
 ξεχνώντας πια τον πόλεμο φαρδύς-πλατύς κειτόταν.
 Όσο στη μέση του ουρανού το ηλιοφώς βρισκόταν,
 κι οι δυο τους βέλη έριχναν και σκοτωνόταν κόσμος·
 μα όταν έφτασε η στιγμή που λύνονται τα βόδια,
780 νικούσαν τότε οι Αχαιοί ενάντια στη μοίρα.
 Έξω απ' τη μάχη έσυραν τον άξιο Κεβριόνη
 κι από των Τρώων τις κραυγές, τα όπλα του τα πήραν,
 κι όρμησε τότε ο Πάτροκλος με λύσσα προς τους Τρώες.
 Τρεις φορές όρμησε σ' αυτούς, σαν το γοργό τον Άρη
785 φωνάζοντας, και σκότωσε εικοσιεφτά αντρείους.
 Την τέταρτη σαν όρμησε, κάποιος θεός λες κι ήταν,
 Πάτροκλε, τότε φάνηκε το τέλος της ζωής σου·
 γιατί σου ήρθε τρομερός μέσα στην άγρια μάχη
 ο Φοίβος. Δεν τον ένωσε στην ταραχή την τόση,
790 γιατί ήρθε κατεπάνω του μες σε πυκνή αντάρα.
 Στάθηκε πίσω· χτύπησε τους ώμους του, τις πλάτες
 με το χέρι· τα μάτια του σβούριξαν απ' τη ζάλη.
 Του έριξε απ' την κεφαλή το κράνος του ο Φοίβος·
 θόρυβο έκανε κυλώντας στα πόδια των αλόγων
795 και λέρωναν οι φούντες του στο αίμα και στη σκόνη·
 κι όμως δεν έστεργαν θεοί πρωύτερα στη σκόνη
 να λερώνεται εκείνο το φουντωμένο κράνος,
 μα τ' όμορφο το μέτωπο, την κεφαλή κρατούσε
 του θεϊκού Αχιλλέα· στον Έκτορα ο Δίας
800 να το φορέσει έδωσε — πλησίαζε ο χαμός του.
 Τ' ασήκωτο, τρανό, βαρύ και μακρουλό κοντάρι
 τσακίστηκε στα χέρια του· έπειτα απ' τον ώμο
 έπεσε η ασπίδα του με τα λουριά της κάτω·
 και του 'λυσε το θώρακα ο γιος του Δία Φοίβος.
805 Ζαλίστηκε η σκέψη του, κόπηκε η δύναμη του

και σαστισμένος έμεινε πίσω του με κοντάρι του έριξε ένας Δάρδανος ανάμεσα στους ώμους, ο γιος του Πάνθου Εύφορβος, που ξεπερνούσε όλους τους νέους στα γοργά πόδια, στ' άλογα, στο κοντάρι· **810** είχε γκρεμίσει είκοσι απ' τ' άλογα ως τότε, όταν στ' αμάξι ανέβηκε, πώς πολεμούν να μάθει. Πρώτος αυτός σε χτύπησε, Πάτροκλε αλογάρη, μα δε σ' έριξε· έφυγε γοργά, στο πλήθος μπήκε τραβώντας το κοντάρι του απ' το κορμί· δεν είπε **815** ν' αντισταθεί στον Πάτροκλο, γυμνός αυτός κι ας ήταν. Χτυπημένος απ' το θεό και από το κοντάρι ο Πάτροκλος πισώγειρε, το χάρο να ξεφύγει. Τον αντρειωμένο Πάτροκλο ο Έκτορας σαν είδε να βγαίνει από τον πόλεμο κονταροπληγμένος, **820** πολύ κοντά του έφτασε, τον βρήκε με κοντάρι στο κατωκόιλι· πέρασε αυτό μέσα στα σπλάχνα. Με βρόντο κάτω έπεσε· πόνεσαν οι Αργείοι. Όπως κάπρο ακούραστο λιοντάρι βάζει κάτω, που πάνω σε βουνοκορφή περήφανα παλεύουν **825** για λιγοστό νερό, καθώς να πιουν θέλουν κι οι δυο τους, ωστόσο ο κάπρος σωριαστεί στη γη αγκομαχώντας, έτσι τον τρανό Πάτροκλο, που 'χε πολλούς σκοτώσει, ο Έκτορας χτυπώντας τον του πήρε τη ζωή του και λόγια ανεμάρπαστα του 'λεγε με καμάρι: **830** «Πάτροκλε, μας καμάρωνες την πόλη να ρημάξεις κι από τις Τρωαδίτισσες τη λευτεριά στερώντας, αυτές στα πλοία βάζοντας στη γη σου να γυρίσεις. Ανόητε! Του Έκτορα τ' άλογα στέκουν μπρος τους και λαχταρούν τον πόλεμο· κι ο ίδιος στο κοντάρι **835** μέσα στους πολεμόχαρους τους Τρώες ξεχωρίζω και τους γλιτώνω απ' τη σκλαβιά. Σένα θα φαν οι γύπες.

Δύστυχε, δε σ' ωφέλησε, κι ας είναι αντρειωμένος, ο Αχιλλέας, που πολλά, σαν έφευγες, θα είπε: — Πάτροκλε αλογόδρομε, να μη γυρίσεις πίσω **840** στα βαθουλά καράβια μας, του Έκτορα πριν σκίσεις το χιτώνα ματώνοντας τα στήθη του τριγύρω. Έτσι θα είπε κι έπεισε το άστοχο μυαλό σου.» Του απάντησες ξέπνοος, Πάτροκλε αλογάρη: «Τώρα πια, Έκτορα, μπορείς πολύ να καμαρώνεις· **845** τη νίκη σου την έδωσαν ο Δίας και ο Φοίβος, που εύκολα με δάμασαν, τα όπλα μου τα πήραν. Μπρος μου τέτοιοι αν πρόβαλλαν είκοσι σαν εσένα, όλοι απ' το κοντάρι μου θα 'πεφταν σκοτωμένοι. Γιος της Λητώς με σκότωσε και η κακή μου μοίρα **850** κι απ' τους θνητούς ο Εύφορβος· εσύ με γδύνεις τρίτος. Μα κάτι άλλο θα σου πω και βάλε το στο νου σου: Δε σου 'μεινε πολός καιρός, αλλά κοντά σου είναι ο θάνατος και η τρανή η μοίρα, αφού πέσεις απ' τα χέρια του άψογου φίλου μου Αχιλλέα.» **855** Έτσι είπε και ο θάνατος του σκέπασε τα μάτια· απ' το κορμί του η ψυχή πέταξε για τον Άδη, θρηνώντας για τη μοίρα της κι άφησε αντρεία, νιότη. Κι είπε ο λαμπρός Έκτορας σ' αυτόν, νεκρός κι ας ήταν: «Τι μου μαντεύεις, Πάτροκλε, κακό θάνατο τώρα; **860** Της αγριοπλέξουδης ο γιος της Θέτιδας ποιος ξέρει αν πιο μπροστά δε χτυπηθεί απ' το δικό μου δόρυ;» Έτσι είπε κι από την πληγή τράβηξε το κοντάρι πατώντας πάνω στο κορμί κι ανάσκελα τον πήγε. Στον Αυτομέδοντα ευθύς χίμηξε με κοντάρι, **865** στον άξιο το σύντροφο του γρήγορου Αιακίδη, να τον χτυπήσει· τ' άλογα, που θεοί στον Πηλέα είχαν χαρίσει κάποτε, τον έσωσαν ωστόσο.

στ. 684 Αυτομέδοντα: Ο Αυτομέδοντας ήταν ο τρίτος στη ιεραρχία Μυρμιδόνας μετά τον Αχιλλέα και τον Πάτροκλο. Όταν έπαιρνε μέρος στη μάχη ο Αχιλλέας, ο Πάτροκλος ήταν ηνίοχός του. Τώρα που ο Πάτροκλος έχει τη θέση του πολεμιστή, ο Αυτομέδοντας τον συνοδεύει ως ηνίοχος.

στ. 686 Το λόγο του Αχιλλέα: ο Πάτροκλος ξεχνάει την εντολή του Αχιλλέα, να γυρίσει πίσω, όταν διώξει τους Τρώες από τα πλοία (στ. 83-96).

στ. 688 Δία: ο Πάτροκλος είναι καταδικασμένος σε θάνατο και αυτό οφείλεται σε δύο αιτίες: η ορμή του ήρωα αποδίδεται στην αδυσώπητη βουλή του Δία, αλλά και ο ίδιος ο ήρωας είναι υπεύθυνος, αφού ξεχνάει τις εντολές του Αχιλλέα και βαδίζει με ολέθρια αυτοπεποίθηση στο χαμό του.

στ. 700 ο Φοίβος: κατάλογοι εννιά ή περισσότερων θυμάτων μιας αριστείας προκαλούν πάντοτε την αντίδραση του αντιπάλου. Στη συγκεκριμένη περίπτωση αντιδρά ο Φοίβος, προστάτης της Τροίας, όπως είχε προβλέψει ο Αχιλλέας (στ. 94).

στ. 709 ούτε ο Αχιλλέας: ο θεός πληροφορεί τον Πάτροκλο ότι η πόλη δε θα κυριευτεί από κανέναν από τους δύο, αφού και ο Αχιλλέας θα σκοτωθεί πριν από την άλυσή της.

στ. 716 ο Άσιος: ο ποιητής υπογραμμίζει τη συγγενική σχέση του με τον Έκτορα, γιατί έτσι δικαιολογείται το γεγονός ότι ο Έκτορας θα δώσει προσοχή στα λεγόμενά του.

στ. 727 Κεβριόνη: ο Κεβριόνης ήταν νόθος γιός του Πριάμου (νοθογέννητος, στ. 738) και ηνίοχος του Έκτορα (βλ. και εικόνα 28).

στ. 745 κ. εξ. Ο Πάτροκλος θριαμβολογώντας επαινεί τον Κεβριόνη για τον τρόπο που έπεσε, σαν δύτες που βουτάει από την πλώρη στη θάλασσα για να μαζέψει στρείδια.

στ. 773 βέλη φτερωτά: εννοεί τα βέλη που είχαν στο πίσω μέρος τους φτερά.

στ. 779 που λύνονται τα βόδια: όταν οι γεωργοί έλυναν τα βόδια απο το ζυγό του οργώματος.

στ. 786 κάποιος θεός λες κι ήταν: στο πρωτότυπο δαίμονι ἴσος (= όμοιος με θεό). Η εξομίωση του Πάτροκλου με θεό δικαιολογεί την επέμβαση του Απόλλωνα• μόνο ένας θεός μπορεί τώρα να τον καταβάλει.

στ. 787 φάνηκε: η ξαφνική αποστροφή προς τον ήρωα φανερώνει τα αισθήματα συμπάθειας του ποιητή γι' αυτόν, αλλά και τη συναισθηματική του φόρτιση λόγω του θανάτου που πλησιάζει.

στ. 790 μες σε πυκνή αντάρα: ο θεός ήταν καλυμμένος με ομίχλη.

στ. 805 Ζαλίστηκε η σκέψη του: Ο Απόλλωνας αφαιρεί από τον Πάτροκλο τη θεϊκή πανοπλία του Αχιλλέα, ώστε ευκολότερα να νικηθεί από τους θνητούς Εύφορβο και Έκτορα στη συνέχεια. Το μόνο όπλο του Πάτροκλου που δεν ανήκει στη θεϊκή πανοπλία του Αχιλλέα, το δόρυ, θα σπάσει στα δύο (στ. 801-802).

στ. 808 Εύφορβος: αδελφός του Πολυδάμαντα.

στ. 814-815 Ο Εύφορβος υποχωρεί, αν και ο Πάτροκλος είναι άοπλος και τραυματισμένος. Η δειλή συμπεριφορά του Τρώα σε συνδυασμό με τον έπαινο των πολεμικών του επιδόσεων (στ. 809-812) τονίζει ακόμα περισσότερο την ανδρεία του Πάτροκλου.

στ. 822 πόνεσαν οι Αργείοι: η θλίψη που προκαλεί στους Έλληνες ο θάνατος του Πάτροκλου είναι ένας ακόμη τρόπος με τον οποίο ο ποιητής τονίζει τη σημασία της απώλειας και το μέγεθος της ανδρείας του ήρωα.

στ. 837 Ανόητε: δυστυχισμένε. Ο Έκτορας, γεμάτος έπαρση, κομπάζει και πέφτει σε πλάνη, με αποτέλεσμα να διαστρεβλώνει τις εντολές του Αχιλλέα (στ. 839-842, βλ. στ. 86 κ. εξ.).

στ. 852-854 Τα λόγια του Πάτροκλου είναι προφητικά. Συνήθως οι μελλοθάνατοι στον Όμηρο είχαν μαντικές ικανότητες.

στ. 866-867 Τα ονομαστά άλογα του Αχιλλέα, Ξάνθος και Βαλίας.